

як серію інтерпретативних тем, питань і проблем, які привертати увагу багатьох українських і неукраїнських істориків. "Нарис історії України" включає українську історію в коло проблем новітньої історіографії і розкриває перед читачами головні віхи сучасної історичної науки і думки. В той самий час, жвавий, привабливий і часами провокативний стиль автора може бути гарантією того, що ця книга знайде широку (і вдячну) аудиторію.

Ольга Андрієвська (Канада)

Сучасність. Щомісячний часопис незалежної української думки. — № 1-2, 1997.

Заснований 1961 року в Нью-Йорку ліберальними, позапартійними українськими інтелектуалами журнал «Сучасність», здається, від самого початку був приречений стати найкращим українським часописом, — беручи до уваги, з одного боку, його першорядну діаспорну автуру, а з іншого — вкрай несприятливі підцензурні умови на Україні. Наприкінці 80-х, однак, мірою розвитку горбачовської «гласності» і помітного пожвавлення підсоветської української періодики, проблема лідерства ставала дедалі складнішою, — що, власне, й спричинило, до певної міри, переїзд журналу в 1991 році до Києва.

За неповних шість років свого існування в Україні «Сучасність» не втратила провідних позицій, — хоч можна доглядити в цьому, на жаль, не лише заслугу редакції, а й певну провину «традиційних» часописів, котрі, за винятком хіба що харківського «Березоля», здається, так і не второпали, що доба «перестройки» закінчилася, а доба Спілки письменників і встановлених нею ієрархій — тим більше. В кожному разі, чиясь жартівлива фраза, що вся сьогоднішня українська література вийшла з «Сучасності», як із гоголівської шинелі, недалеко відбігає від істини. Попри те що «Сучасність» не виплачує гонорарів і тираж має теж доволі скромний, можливість надрукуватися саме в цьому журналі залишається для більшості літераторів і сьогодні найбажанішою та найпрестижнішою.

А тим часом художня література в «Сучасності», на відміну від інших журналів, займає меншу половину обсягу. Більшу половину, за традицією, тут займають статті — про літературу, мистецтво, культуру, історію, політику. Серед них є кращі і гірші, але майже всі вони мають виразну проекцію на сучасність — відповідно до назви журналу; і майже всі написані в аналітич-

ному, а не в більш типовому для українських видань пропагандистському стилі.

Найцікавішими матеріалами двох чисел «Сучасності», що з'явилися цього року, є — як не дивно — літературно-критичні статті Володимира Моренця («Про різне, або Кілька слів під завісу II з'їзду СПУ») в № 1 та Жанни Дусової («Некулінарні дослідження сирого тіста») й Інни Долженкової («Марія на гранях віків, або Філологічні дослідження з українського сексу») в № 2. Дивно — бо про смерть літературної критики ми вже стомилися слухати, а тим часом маємо зразки критики досить завзятої, ущипливої (часом аж надто) і водночас — кваліфікованої. Стаття Моренця, як можна здогадатися з її назви, є полемікою чи, радше, саркастичним коментарем до розлогої доповіді голови СПУ Юрія Мушкетика на торішньому письменницькому з'їзді; статті Дусової та Долженкової — критичною реплікою до гучного роману Оксани Забужко «Польові дослідження з українського сексу» (ПДЗУС — як скорочено пише п. Дусова).

Попри деяку фейлетонність тону, автори цих статей, віддамо їм належне, полемізують усе-таки з текстами, а не з особами. У випадку з ПДЗУС, однак, де «мистецького прощілку між авторкою та ліричною героїнею» справді майже немає, пп. Дусова й Долженкова могли б бути все ж делікатнішими у своїх літературно-критичних діагнозах, пам'ятаючи, що всі ці діагнози, спрямовані на героїню, мимохіть поціляють і в авторку. Зрештою, й авторка винна в цьому до певної міри, бо ж не відмовилася торік від літературної премії за кращий твір автобіографічного жанру.

Що ж до інших текстів, то в 1-у номері заслуговують на увагу стаття-спомин Ольги Петрової про Параджанова («Предтеча»), дотепне інтерв'ю Віктора Неборака з Володимиром Костирком (роботи цього художника репродуковано в кольорі на обкладинці «Сучасності»), дослідження Елізабет Лучки-Гай під промовистою назвою «Чи був Володимир Вернадський українським націоналістом?» та як завжди ґрунтовна, інформативна стаття іншого канадського професора Петра Потічного на його улюблену тему «Політична думка українського підпілля, 1943 - 1951». З інших матеріалів варто відзначити дві полоністичні статті — «Польща і Україна в діяльності «Культури» Богуслава Бакули та «Польська самооборона й українці на Волині в 1942 - 1943 роках» Романа Стрілки, а також інформацію Віктора Талаха «Дослідження майя в Україні», з якого одні можуть довідатися про історію та перспективи української майяністики, інші — принаймні про три майянських слова у нашій мові (какао, ураган, шоколад) та про ряд інших екзотичних запозичень — у вигляді стручкового перцю, квасолі, гарбуза та індичатини.

У 2-у числі, крім уже згаданої «забужкіани», варто прочитати статтю Юрія Барабаша «Малоросійство і західнорусизм: сіамські близнюки» та редакційне інтерв'ю з прем'єр-міністром України Павлом Лазаренком, повністю присвячене мовній політиці уряду, яка чи то вже здійснюється, чи то планується до здійснення. З інтерв'ю ми довідуємось, зокрема, що «міф про опір українській мові» у деяких регіонах «є сильним перебільшенням», що «більшість мешканців України розуміє необхідність розширення функціонування української мови», і що «для еліти мовне питання не є проблемою» — «згадаймо, наприклад, яку вагу мала французька мова в житті російського дворянства у ХІХ столітті». В інтерв'ю є й чимало інших цікавих думок, про які довідається, на жаль, лише кілька тисяч читачів «Сучасності», а не кілька десятків мільйонів наших співгромадян.

Література у перших числах часопису представлена, як завжди, досить доброю поезією, з якої чи не найбільшим відкриттям є вірші покійного Григорія Тименка, дисидентствующого й бомжуючого поета 60-х років, що загадково зник з цього світу в 23-літньому віці. Менш інтригуючим, правду кажучи, є «фантастичний роман-трилер» Віктора Савченка «З того світу — інкогніто», розтягнутий на два номери. Як на серйозну інтелектуальну прозу, характерну для «Сучасності», цей твір виглядає занадто наївним; як на соціальну сатиру — він неактуальний, запізнений років принаймні на десять; а як на розважальне читиво — він просто не досить цікавий і винахідливий. Словом, як казали в класичному анекдоті японці з приводу найновішої моделі советської «волги»: це вже не трактор, але ще не автомобіль.

Тимчасом як про «Сучасність» годилось би сказати щось цілком протилежне: може, це ще й не автомобіль, але це вже далеко не трактор. Принаймні у більшості своїх жанрових та стильових іпостасей.

М.Р.

Всесвіт. Журнал іноземної літератури. — № 1-4, 1997.

Найновіше число київського журналу «Всесвіт» має на своїй обкладинці дві загадкові цифри: «3-4». Невтаємничений в українську економічну й культурну ситуацію читач може й не здогадатися, що йдеться про так званий здвоєний номер, тобто про номер за березень, який є одночасно й номером за квітень. До подібних, вимушених, зрештою, «хитрощів» вдаються сьогодні ледь не всі українські часописи, — зводячи сяк-так кінці з кінцями і рятуючись від фінансового краху приблизно в той са-